

MEMÒRIA DE LES CORTS

Veus d'una presó franquista

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

L'antic convent de les Filles de Caritat, situat en l'espai que avui ocupa *El Corte Inglés* de la Diagonal, havia estat la presó de dones de Barcelona. Primer en van dir *correccional de dones*, i era l'edifici escollit per la Generalitat Republicana perquè les dones que infringien la llei esperessin judici. Això va succeir durant l'època de Guerra Civil, del 1936 fins al 1939. Després de la guerra, el correccional republicà es va convertir en presó franquista. Un lloc de pas on les dones, filles, germanes i mares dels vençuts esperaven el seu torn per ser jutjades. I durant 14 anys va complir aquesta funció. El 1953 la presó es va tancar, i a la dècada dels 60 les monges van vendre l'edifici i el solar als grans magatzems, en una operació urbanística especulativa pròpia d'aquella època.

El documental *Memòria de Les Corts. Veus d'una presó franquista* hi participen María Salvo i Soledad Real, que van passar a Les Corts dos anys de la seva vida com a presoneres polítiques. Elles expliquen com en un edifici amb capacitat per a unes 200 recluses en malvivien més de 2000, en condicions inhumanes, sense intimitat, sense capacitat d'higiene personal, aguantant una alimentació pútrida i una reeducació feixista. Si ja hauria estat prou difícil la convivència en aquestes condicions, a més s'hi va afegir la pèssima gestió del

centre, que van assumir les religioses del convent. Els historiadors Ricard Vinyes i Fernando Hernández, a més, ens donen les claus per entendre com el franquisme va voler doblegar aquelles dones, canviar-ne la identitat i reeducar-les, però la dignitat va vèncer la infàmia.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Memòria de Les Corts. Veus d'una presó franquista*

Any de producció: 2007

Realització: Ramon Bochaca i Marc Almodóvar

Càmera, so i il·luminació: Ramon Bochaca

Edició i postproducció: Marc Almodóvar i Ramon Bochaca

Durada: 23 minuts

Llengua: Català

Amb la col·laboració de l'Associació per la Cultura i la Memòria de Catalunya.
Projecte www.presodelescorts.org.

Amb el suport del Memorial Democràtic. Generalitat de Catalunya.

Adreça web on es pot visionar:

<http://www.presodelescorts.org/ca/recursos/documental-mem%C3%B2ria-de-les-corts-veus-duna-pres%C3%B3-franquista>

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Al començament del documental se'ns diu que la majoria de dones empresonades a Les Corts no havien tingut responsabilitats polítiques durant la República ni en la resistència antifranquista, sinó que estaven emparentades amb homes perseguits per Franco. En canvi, pel que diuen al llarg del film, tant la Maria Salvo com la Soledad Real no es trobaven entre aquests casos. Quin grau de compromís penseu que tenien en la lluita contra la dictadura?
2. Les condicions higièniques a la presó eren lamentables, en canvi les preses polítiques s'esforçaven a tenir una imatge polida i pulcra. Per què ho feien?
3. Les monges i funcionàries de la presó —se'ns explica— no volien saber res de la menstruació de les internes. Algunes de les preses patien una menopausa precoç a causa de les calamitats que patien. Per què amagaven aquesta qüestió?
4. En les fotografies que ens han arribat de la presó de Les Corts, podem veure com disposava d'un hort considerable. Les internes treballaven a l'hort però no en menjaven les hortalisses. El ranxo que menjaven era infecte i provenia de les deixalles del mercat del Born. Què feien les autoritats amb el que produïa l'hort?
5. L'historiador Ricard Vinyes ens explica que a les presons franquistes d'homes es veien sempre cues de dones que portaven menjar o roba, mentre que a les presons de dones no hi havia cues d'homes sinó d'altres dones. Quin significat té aquesta dada?
6. Per què les preses polítiques tenien tant d'interès a combatre l'analfabetisme de les seves companyes i procuraven que tinguessin una mínima educació general?
7. De quina manera creieu que les autoritats de la presó de Les Corts volien canviar la personalitat de les recluses?
8. Expliqueu el significat de la darrera frase de la Soledad Real: *No se pierde más guerra que la que se abandona.*
9. Elaboreu la sinopsi del documental.
10. Els testimonis de la María Salvo i de la Soledad Real fan referència als primers anys de la dècada dels quaranta del segle passat. Quin era el context internacional en aquells moments? ¿Com van anar canviant les relacions internacionals del règim franquista des del final de la Segona Guerra Mundial, fins l'any 1953 en que, precisament, es tanca la presó de Les Corts?
11. Recolliu oralment testimonis de familiars o de persones que pugueu

contactar i que us donin la seva visió sobre la repressió del règim franquista. A continuació, introduïu les seves declaracions en un bloc creat especialment per estudiar la història recent de Catalunya.

VISOR DE TÈNIQUES AUDIOVISUALS

1. A l'inici del film observem unes imatges actuals accelerades de vianants i cotxes al voltant dels grans magatzems on estava situada la presó. Quin significat tenen aquestes imatges, aquests efectes visuals?
2. En el documental *Memòria de Les Corts. Veus d'una presó franquista* observem com tant els historiadors com les testimonis apareixen en plans mitjans o primers plans a la pantalla. Comproveu aquest extrem i expliqueu el perquè.
3. A diferència de molts documentals, a *Memòria de Les Corts* no hi ha veu *en off*. En canvi, en cap moment tenim la sensació que els fets estiguin poc explicats. Quin recurs fan servir els directors per transmetre'ns la informació?

Per aquestes qüestions de llenguatge i tècniques audiovisuals, consulteu el bloc: <http://llenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

HISTÒRIA D'UNA RESISTENT

Vaig connectar tot seguit amb els companys, no cal dir-ho, i ens vam posar a fer el que es podia. No vaig ser a temps de fer gran cosa, perquè ens van agafar a 51 militants comunistes, el febrer del 40. Van poder-me avisar que havien agafat un company i que m'amagués. Però, on havia d'anar? Efectivament, aquella mateixa nit van venir a casa dos policies malcarats preguntant per la Isabel Vicente. Jo els vaig dir que no hi era i que jo em deia Joana. No deia cap mentida, perquè em dic Joana Isabel Vicente, duplictat de nom que m'ha anat bé en més d'una ocasió. Així que aquell cop vaig dir que la meva germana Isabel treballava d'infermera i que no vindria fins a la matinada. Una bata blanca que era penjada darrere de la porta em va ajudar. Van dir que esperarien, i jo, mentrestant, cosint pantalons amb la meva filla al bressol, al costat. Fins que van passar unes hores no van olorar-se l'engany, van despertar la mare, va descobrir-se tot i se'm van endur. "Bruja, nos querías

engañar”, anaven dient-me al cotxe.

A mi no em van maltractar gaire. Només alguns cops de puny al ventre, que són la seva especialitat. Però a d’altres companys els van torturar brutalment, i especialment l’Antònia [Teresa] Hernández i Alejandro Matos. Aquest darrer, més conegut pel nom de guerra “Julio”, el van matar a comissaria. Tot i que era un xicot jove, molt fort i valent, en un dels interrogatoris no va poder més, i va sortir corrents de la cambra i va anar escales avall. D’un tret el van abatre i després el van portar arrossegant-lo on estaven torturant l’Antònia [Teresa] Hernández. L’hi van ensenyar i li deien: “Si no hablas te haremos lo mismo que a éste”, i el van rematar allà mateix a cops de culata al cap. Érem a una comissaria de la Diagonal que ja no existeix. I d’allí em van dur a la presó de dones.”

La presó de dones de Les Corts estava en unes condicions pèssimes. Era un antic convent que va ser habilitat durant la guerra com a presó i que va continuar-ho essent després. Em sembla que pagaven lloguer a les monges, perquè no fos dit. Quan em van detenir la tercera vegada [1958] ja estaven fent la presó de la Trinitat i, mentrestant, havien habilitat un sector de la Model per a les dones. Tot i que la presó d’homes de Barcelona de model no té res, allò era glòria comparat amb la presó de Les Corts.

Hi érem amuntegades i plenes de pols, xinxes, sarna i tot el que vulgueu saber. Del menjar ja no en parlo perquè també fora molta gent menjava només pells de fava o de patata. Per dormir, cadascuna tenia només tres rajoles, i sempre hi havia baralles, perquè a les últimes d’estendre el petate ja no els quedava lloc on posar-lo. Els primers dies vaig ser en una cel·la de classificació on érem juntes les polítiques i les comunes, i després em va tocar de dormir a la mateixa cambra on hi havia els vàters per a totes. Sempre hi havia aigua per terra i vaig agafar una artrosi a l’esquena de la qual encara em ressenço. De fet, les bèsties no et deixaven dormir. Et passaves la nit matant xinxes, d’una mida que mai no havia vist. Les parets eren totes decorades de xinxes aixafades a cops de sabata.

Moltes dones tenien el seus fills amb elles. Les criatures campaven tot el dia

per allà sense cap ocupació, plenes de picades i mals a la pell, pintades d'un desinfectant de color que era l'única cosa que feien servir. La meva mare volia portar-me la meva filla, perquè ella no tenia manera d'aconseguir llet. Era legalment una nena francesa, però els francesos no en volien saber res, ni tampoc els espanyols. Jo no constava com a casada, perquè en aquell temps no admetien els matrimonis civils fets durant la guerra si no es ratificaven per l'Església. Així, desesperada ja de voltar despatxos i consolats, la meva mare em va dur la nena a la presó. El primer cop no la va poder deixar, perquè aquell dia em van incomunicar, cosa que feien molt sovint, cada vegada que els semblava haver descobert gent relacionada amb els ja detinguts. El segon cop, quan va veure com anaven els altres nens, no va gosar deixar-la i se la va quedar. La va criar ella fins que vaig sortir de la presó, set anys després. Al consell de guerra a mi em van tocar només dotze anys, però, tot i que no em vaig poder beneficiar de cap indult, en vaig complir set gràcies a la redempció que em suposava cantar al cor, feina que era considerada "intel·lectual". De fet, de cantar cantàvem totes, perquè el Cara al Sol i el Viva la Virgen ens obligaven a cantar-los cada dos per tres, formades al pati.

La presó de dones de Barcelona era, de fet, una presó de pas, i hi venien a parar dones de tot arreu de l'Estat. En deien la presó de las set províncies. Eren les dues o les tres de la matinada, i arribava una expedició. T'havies d'aixecar i fer-los lloc, consolar-les i donar-los alguna cosa per menjar, perquè venien desfetes, famèliques i desmoralitzades. Hi havia dones de poblets que no sabien ni perquè eren allà. Dones grans que no entenien res de res i que les havien detingudes només perquè no havien trobat a casa els seus fills o el seu marit, que eren els que de debò buscaven. N'hi havia d'altres que vivien a pagès i les detenien sota l'acusació que havien ajudat els guerrillers. Venien amb trenta anys de condemna, i havien tingut pena de mort!

A la presó hi vam passar molta fam fins que vam aconseguir l'assumpte dels tapetes de ganxet. Aleshores era una cosa molt de moda, i algunes de les preses que anaven sortint en llibertat ens aconseguien comandes de comerços. Ens passàvem el dia a la presó fent tapetes, i això ens va solucionar el problema econòmic una mica. Els d'higiene, però, no es van solucionar mai. La sarna era una cosa terrible, i l'única manera de minvar-ne l'efecte era amb uns raspalls molt durs amb què havies de fregar-te la pell. Això creava molta desmoralització, i també totes les vexacions que havien sofert les dones abans d'arribar a la presó. Les havien pelat al zero, els havien fet beure oli de ricí, els havien fet escombrar els carrers amb els de Falange darrere fent burla. T'explicaven cada cosa! Ens deien: al costat del que nosaltres hem passat, aquesta presó és el paradís.

A finals dels quaranta ja començaven a plantejar-se reivindicacions a les fàbriques, i a la Sedeta hi va haver algun petit atur. La bona va ser a la vaga de tramvies del 51. Vam ser els primers a parar. Al torn del matí, que entràvem a les cinc, vam decidir no treballar i sortir al carrer. La majoria érem dones, i vam recórrer totes les fàbriques de Gràcia per dir que paressin. La majoria començaven a les sis i vam tenir temps d'avisar-los a totes que la Sedeta era aturada. Això impressionava i era un argument de pes. Hi havia por, però érem joves, i érem molts. Això eren dues coses que t'animaven.

Acabada la vaga, primer va semblar que no passava res. Vam tornar a la feina com si res. Però al cap de cinc o sis dies, el dia de Sant Joan a les dues de la matinada, em van venir a buscar a casa. Vaig deixar la filla a una veïna, perquè la mare havia mort. De la fàbrica van agafar dues persones. De fet, no solament per la vaga de la Sedeta, sinó perquè va caure un grup de 32 militants comunistes, entre els quals hi havia en Gregori López Raimundo. Va ser una caiguda estúpida, perquè va començar amb la detenció per contraban d'un company de Madrid que passava coses d'Andorra. Li van trobar una targeta meua i una carta d'un company i van lligar caps. No anaven a buscar res de partit, i ho van trobar. Vaig estar 58 dies incomunicada als calabossos de la Via Laietana. Em van insultar molt. Van cridar el meu marit i li volien fer creure que jo era l'amant del que havien detingut primer a Madrid, i a la dona d'aquest li van dir el mateix, per veure si parlaven. Però el meu contacte aleshores amb el partit era mínim i només em van tenir sis mesos a la presó.

“Conversa amb Isabel Vicente. Una vida a la Sedeta i a la presó”. L'Avenç, número 20, Barcelona, 1977.

Activitats

1. Quines dades més coneixem de la presó de Les Corts després del relat de la Isabel Vicente?
2. Investigueu sobre la importància de la vaga ciutadana de Barcelona de l'any 1951.
3. Isabel Vicente fou una activa militant obrera en l'època franquista; quins creieu que eren els objectius de la seva activitat política?

LA DONA SOTA EL FRANQUISME

Ser mujer en tiempos de Franco fue ardua tarea para la mayoría de las españolas. Sin embargo, una selecta minoría femenina se erige en instrumento del régimen en la labor de adoctrinamiento de todas. Cuando después de tres años de sufrimiento la Guerra Civil termina el 1 de abril de 1939, ya se había establecido que el dominio del destino de las españolas estaría a cargo de la Sección Femenina (SF) de Falange. El día de los Inocentes de 1939 se promulga el decreto que autorizaba oficialmente a las mujeres del Movimiento

a asumir la tarea de formación de las españolas en la domesticidad falangista: primero, durante la autarquía y después en la ideología nacional-católica en los años postreros de rehabilitación internacional del régimen. Con aquel decreto de 28 de diciembre de 1939 Franco compensaba a las mujeres falangistas por su servicio ejemplar durante la Guerra Civil. Tal servicio, consideraba Franco, no había disminuido sus virtudes femeninas: "Antes bien las ha exaltado al calor de su profunda educación religiosa y patriótica que ha constituido incesantemente preocupación para la Sección Femenina en su anhelo hacia una total formación espiritual de la mujer".

La mujer española tenía que desarrollar su misión patriótica en el hogar y para ello se articula el sistema educativo franquista. El artículo 11 de la Ley de Educación Primaria (17 julio de 1945) lo definía así: "La educación primaria femenina debe preparar especialmente para la vida en el hogar, artesanía e industrias domésticas". Y es que el principal objetivo del sistema educativo de posguerra era formar a las mujeres en un modelo productor/reproductor al servicio de la autarquía. Ya en 1942, José Pemartín, director general de Educación Secundaria, declaraba: "Mi opinión es la de que debe alejarse a la mujer de la Universidad, quiero decir que el sitio de la mujer, a mi juicio, es el hogar y que, por consiguiente, una orientación cristiana y auténticamente española de la Enseñanza Superior ha de basarse en el supuesto de que solo excepcionalmente debe la mujer orientarse hacia los estudios universitarios."

De acuerdo con los principios morales cristianos el régimen prohibió el trabajo infantil y el trabajo nocturno femenino mediante decreto de 29 julio de 1948 (ratificado el 12 de junio de 1958). El artículo 3 dictaba: "Las mujeres sin distinción de edad no podrán ser empleadas durante la noche en ninguna empresa industrial pública o privada, ni en ninguna dependencia de estas empresas con excepción de aquellas en que estén empleados únicamente los miembros de una familia."

Por decreto de 31 de marzo de 1944 se regula el trabajo a domicilio (artículo 116) y todas las casadas necesitarían el permiso del marido para trabajar fuera del hogar (artículo 132); incluso si estaban separadas el consentimiento del marido era obligatorio además de su firma en el contrato de trabajo de su mujer (artículo 133). El problema a subsanar, según la mentalidad de los tiempos, era la protección moral de las mujeres en su acceso al mercado laboral, especialmente en el caso de las casadas cuya vigilancia recaía sobre los maridos.

Aurora Morcillo "Españolas con, contra, bajo, (d)el franquismo"

http://www.macba.cat/uploads/publicacions/desacuerdos/textos/desacuerdos_7/Aurora_Morcillo_Gomez.pdf

Activitats

1. Quina visió sobre la dona tenia el franquisme?
2. Expliqueu què era la autarquia, la Falange, la Sección Femenina i el Movimiento.
3. Per què el règim franquista no volia que les dones accedissin a la universitat?
4. ¿Què deu voler dir que segons la mentalitat d'aquell moment era un problema *la protecció moral de les dones en el seu accés al mercat laboral*?

TEMPS DE TENEBRES

La Manola va anar a València a buscar una maleta que tenia guardada a casa d'uns amics; després va anar a l'estació per agafar un tren fins a Barcelona. Però no tenia diners i va haver de demanar-ne a la gent. Tothom se n'apiadava i fins i tot li oferien la casa perquè pogués rentar el nadó. Un noi li va proposar d'acollir-la a casa de la seva família, però no ho va acceptar. Un cop a Barcelona va anar directament a casa de la seva amiga, que vivia al barri de Can Baró. Quan els pares van obrir la porta i van veure la Manola tenyida de platí (perquè no fos reconeguda) amb un nadó al coll no la van reconèixer. L'amiga s'havia mort de tuberculosi i ells rebien constantment la visita de la policia, que els registrava la casa de dalt a baix. Molta gent, esporuguida, ja havia cremat papers, llibres, insignies i qualsevol cosa que els comprometés. Es feien fogueres al mig del carrer i es podien veure uniformes, banderes i armes que s'hi llençaven tement el pitjor.

Els pares de l'amiga la van acollir i li van proposar d'amagar-se en una casa mig derruïda per les bombes, a l'altra banda del carrer. Ho va acceptar de seguida perquè no tenia res més. I es va passar dos anys sense sortir per res.

Hi havia molta misèria i la parella amb prou feines podia menjar, però la dona li passava alguna cosa un cop al dia, quan el carrer era ben fosc i ningú no la veia.

Dos mesos més tard, el Desi va venir a Barcelona: si en qualsevol moment l'haguessin reconegut l'haurien afusellat. Era de nit i gairebé no s'hi veia. Quan la Manola va obrir la porta i es va trobar el seu company es pensava que somiava. Van passar un temps sense sortir, vivint del menjar que els donava la mare de la seva amiga cada nit. Un dia, aquesta dona els va dir que a la sagristia de l'església del barri donaven dos pots de llet per fill cada setmana. Es va arriscar a sortir i va aconseguir els seus pots durant uns dies, fins que li van exigir el certificat de casament, cosa que no tenia. I pels dos pots de llet van decidir casar-se. Van anar a l'església del barri. Li van posar una mantellina i la van fer confessar. La Manola estava tan farta de tot que quan el capellà li va dir si pecava ella es va posar a cridar. Li va respondre que sí que pecava, i molt, que renegava nit i dia perquè es morien de gana i tenia un fill petit que no ho resistiria i... la va fer marxar amb una benedicció a corre-cuita.

Durant els primers anys del franquisme, l'Església va fer milers de casaments de parelles que en temps de la República vivien juntes sense haver passat per l'església. El matrimoni civil tampoc no era vàlid i s'acusava les parelles d'"amancebamiento", que equivalia a no tenir cap dret civil i a estar sempre perseguits. Per aquesta raó, les sol·licituds eren tan nombroses que els casaments es feien en massa. La Manola i el Desi es van casar amb tot un grup de parelles que estaven en les mateixes condicions. Els van fer agenollar tots davant del capellà, que anava beneint les parelles una darrere l'altra. L'endemà la Manola va aconseguir els dos pots de llet amb el certificat.

El Desi, tot i l'ofici de dibuixant, no s'atrevia a demanar feina perquè havia col·laborat amb la República. La seva primera feina a Barcelona va ser vendre paquets de cafè i xocolata per les cases. Però un dia va passar per davant d'una editorial i no va poder resistir la temptació d'entrar-hi. Li van dir que presentés alguna mostra dels seus dibuixos. I allí mateix ho va fer i el van acceptar. A partir d'aquí firmà com a Lozano Olivares, els dos cognoms materns dels pares, i deixà per sempre el seu nom real: Desiderio Babiano, cartellista de guerra.

(...) El germà petit de la Manola va estar tancat a la Model; quan ella l'anava a visitar es trobava altres familiars de presos que esperaven davant la porta. La dona més senzilla, la que passava desapercebuda, podia ser un enllaç, algú que es jugava la pell pels presos polítics. La Manola n'era una. Hi havia un noi, estudiant de filosofia, que arreplegava diners a la universitat i els portava davant de la presó per donar-los a la Manola, que els repartia entre els reclusos. Era un jove Vázquez Montalbán que, recolzat en una columna, esperava el moment oportú per passar-li un feix de bitllets. La Manola sempre el va considerar com un fill i va plorar molt la seva mort sobtada. Un dia el Manolo (Vázquez Montalbán) va dir d'ella: "Si no existís la Manola, s'hauria d'inventar".

Isabel Olesti (2005) *Nou dones i una guerra*. Barcelona: Edicions 62. "Manola Rodriguez" pàgs. 159-161.

Activitats

1. Després de llegir aquest text, valoreu de quina forma el règim franquista va trastocar les idees, les identitats i la vida de les persones.
2. Per què creieu que durant els anys de la dictadura no es permetia el matrimoni civil?
3. Qui era en Vázquez Montalbán? Que devia voler dir amb “*Si no existís la Manola, s’hauria d’inventar*”?

TREBALL DE SÍNTESI

Organitzeu una visita a la placa que recorda les dones que foren empresonades a Les Corts. Se situa en un lateral dels grans magatzems al carrer Joan Güell cantonada amb Diagonal. Feu-ne un petit reportatge fotogràfic i valoreu si trobeu adequada aquesta placa col·locada el 2010. Tot seguit elaboreu un programa de mà del documental, amb l’adreça web per poder visionar-lo, i repartiu-lo entre els companys del vostre centre.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- La dictadura franquista i les seves conseqüències.
- La solidaritat, l’organització i la companyonia de les persones davant situacions antidemocràtiques.

- La necessitat de la memòria històrica.
- La resistència al franquisme.
- La història recent de Catalunya i Espanya.
- El cinema documental de representació social.

Objectius formatius

- Comprendre el film.
- Analitzar el llenguatge i les tècniques audiovisuals del film: plans, *veu en off* i efectes visuals.
- Reflexionar sobre les conseqüències de la dictadura franquista.
- Conscienciar sobre la necessitat de mantenir la memòria històrica del nostre país.
- Conèixer i analitzar la història recent de Catalunya i Espanya.
- Observar actituds de solidaritat en conflictes i situacions d'injustícia i perill.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge cinematogràfic de forma reflexiva i interessada.

- Valorar la capacitat per relacionar i entendre la problemàtica social i política plantejada en el film.
- Identificar els temes i subtemes del documental.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

Continguts de ciències socials, història.

- Identificació i ús de diferents tipus de fonts, valorant-ne les aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat.
- Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicant la periodització convencional.
- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món.
- Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.
- Treball dels diferents continguts de la matèria amb mitjans audiovisuals i recursos TIC de forma creativa i responsable.

Competències bàsiques

- Competència social i ciutadana: Valorar les actituds de denúncia i resistència contra les dictadures.
- Competència audiovisual: llenguatge i tècniques audiovisuals
- Competència lingüística: tràveling de lectures
- Competència sobre el tractament de la informació

ZONA WEB

<http://presodelescorts.org/ca/node>

<http://www20.gencat.cat/portal/site/memorialdemocratic>

<http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/ILC/Serveis/Itineraris%20de%20lectura/En%20veu%20alta/Antologies/Antologia%20EVA%20Postguerra%20escoles.pdf>

<http://www.bausanfilms.com/CA/53/movie/bucarest-la-memoria-perduda>

<http://old.kaosenlared.net/noticia/marcos-ana-lucha-antifranquista-memoria-historica>

http://www.youtube.com/watch?v=I_hQGnICtmA

Topografia de la memòria:

http://www.tv3.cat/memoria/mes_videos.htm

<http://www.lastrecerosas.com/>

<http://www2.amnistiacatalunya.org/edu/pelis/dudh/cat/las13rosas.html>

Cultura contra la impunitat: <http://www.youtube.com/watch?v=Xf8oZKEejD8>

<http://www.cinescola.info/Pelis/Salvador.pdf>

<http://www.cinescola.info/Pelis/Fauno.pdf>

<http://www.xtec.cat/~aguiu1/socials/catalunyasotaelfranquisme.htm>

<http://www.memoriahistorica.org/index.php?newlang=catala>

<http://www.memoriacatalunya.org/>

<http://llenguatgecinematografic.wordpress.com/>

BIBLIOGRAFIA

“Conversa amb Isabel Vicente. Una vida a la Sedeta i a la presó”. L’Avenç, número 20, Barcelona, 1977.

Breu, R. (2010) *El documental como estrategia educativa*. Barcelona: Graó.

Chacón, D. (2010) *La voz dormida*. Madrid: Santillana. Col. Punto de lectura.

Fonseca, C. (2005) *Trece rosas rojas*. Madrid: Booket.

Fraser, R. (2007) *Recuérdalo tú y recuérdaselo a otros*. Barcelona: Crítica.

Aurora Morcillo "Españolas con, contra, bajo, (d)el franquismo"
http://www.macba.cat/uploads/publicacions/desacuerdos/textos/desacuerdos_7/Aurora_Morcillo_Gomez.pdf

Olesti, I (2005) *Nou dones i una guerra*. Barcelona: Edicions 62.

Preston, P. (2011) *L'Holocaust espanyol*. Barcelona: Editorial Base.

Solé i Sabaté, JM (2003) *La repressió franquista a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.